

Veřejná listina

**Použití veřejné listiny v
mezinárodním a evropském právu**

Mgr. Radka Chlebcová
Email: 52592@mail.muni.cz

Definice veřejné listiny

- Dle § 134 OSŘ se za veřejné listiny považují:

„Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.“

- Dle § 53 odst. 3 Správního řádu

„Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány nebo orgány územních samosprávných celků v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními zákony prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, potvrzují i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.“

Oblast působnosti OSŘ a SŘ:

OSŘ :

- Dle § 1 upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení.

SŘ:

- Dle § 1 upravuje postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků a jiných orgánů, právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (dále jen "správní orgán").

!! Neexistuje jednotná definice veřejné listiny platná pro všechna právní odvětví !!

Přesto ale:

a) Veřejnou listinou je listina **vydaná**:

- Soudem
- Státním orgánem
- Orgánem územního samosprávného celku
- V mezích jejich pravomoci
- Obsahující prohlášení či nařízení orgánu

b) **Prohlášena** zvláštním zákonem za veřejnou

Účinky veřejné listiny:

- **Autenticita (pravdivost):** Potvrzují, že se jedná skutečně o nařízení či prohlášení daného orgánu
- **Správnost:** není-li dokázán opak, potvrzují i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.
- V některých případech i **vykonatelnost**

V praxi toto znamená, že:

- **Předpokládá pravost a správnost veřejných listin**
- Veřejná listina může být zbavena své důkazní síly jen tím, že účastník tvrdí nepravdivost či nesprávnost a prokáže důkazy své tvrzení
- U soukromé listiny stačí, aby jedna strana listin zpochybnila, a druhá musí pravost či správnost dokázat.

Listiny za veřejné prohlášené:

- cestovní doklad a občanský průkaz
- vojenská knížka a povolávací rozkaz
- vysvědčení, diplomy o absolutoriu a výuční listy jsou-li opatřeny státním znakem České republiky, vysokoškolský diplom a dodatek k diplomu
- notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření
- exekutorský zápis
- výpisy z katastru nemovitostí
- živnostenský list, rozhodnutí o udělení koncese, koncesní listina
- matriční knihy, sbírky listin, matriční doklady, potvrzení o údajích zapsaných v matričních knihách, doslovné výpisy z nich a potvrzení vydaná úřadem s rozšířenou působností nebo krajským úřadem ze sbírky listin
- lodní deník, strojní deník, rádiový deník, kniha nalodění
- a mnohé další.

Použití veřejné listiny na území jiného státu:

- Veřejná listina je **nadaná veřejnou mocí** určitého státu. Má tedy zmíněné účinky pouze na jeho území
- Výsostným právem státu je požadovat, aby jeho vlastní orgán státu mohl ověřit, zda cizozemská listina byla opravdu vydána orgánem cizího státu nebo jiným cizozemským veřejným orgánem.
- Veřejnou listinu je tedy nutno pro použití v jiné státě předepsaným způsobem ověřit - **superlegalizovat**
- Mezinárodní smlouvy mohou stanovovat výjimky

V úvahu přichází následující postupy:

- **Superlegalizace** (vyšší ověření) dle § 52 či § 62 ZMPS.
- Postup **vzájemného uznávání** listin obsažený v bilaterálních smlouvách.
- **Apostilace** dle Haagské úmluvy o vyloučení požadavků legalizace cizích veřejných listin (Haagská úmluva).
- Speciální úprava týkající se listin vydaných diplomatickými a konzulárními zástupci je obsažena v Evropské úmluvě o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky

Superlegalizace cizích listin pro jejich použití v České republice:

Dle § 52 ZMPS musí být veřejná listina opatřena vyšším ověřením:

- (superlegalizací) **zastupitelského úřadu ČR**, který je akreditován pro stát, jehož orgán listinu vystavil. Superlegalizace zastupitelským úřadem ČR následuje po
- vyšším ověřením listiny **ministerstvem zahraničních věcí daného státu**. Ověření ze strany ministerstva zahraničních věcí je nutné z důvodu, že zastupitelské úřady ČR mají omezenou verifikační pravomoc. V příslušné zemi mohou ověřit razítko či podpis zpravidla jednoho určitého orgánu, nejčastěji Ministerstva zahraničních věcí. Pokud však ministerstvo zahraničních věcí nedisponuje podpisovými vzory všech tuzemských notářů nebo jiných příslušných orgánů, vzniká nutnost celé řady předchozích ověření.

Superlegalizace domácích listin pro použití v zahraničí:

Dle § 62 ZMPS připojí vyšší ověření k listině na žádost občana nejprve

- **orgán státní správy nadřízený** orgánu, který listinu vydal (např. ministerstvo spravedlnosti, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstvo zdravotnictví či ministerstvo obrany), popř. jiný instančně nadřízený orgán (např. městský úřad). Poté připojí své vyšší ověření na listinu
- referát legalizace konzulárního odboru **MZV ČR**. Nakonec se listina
- superlegalizuje **zastupitelským úřadem cizího státu**, ve kterém bude použita. Požadavek ověření ze strany ministerstva zahraničních věcí je i v tomto případě dán tím, že cizí zastupitelské úřady na našem území ověřují pouze pravost razítka ministerstva zahraničních věcí. Pokud je původní listina již pro stát působnosti opatřena potřebnými ověřeními, lze na žádost ověřit i její úřední překlad.

Haagská úmluva o apostilaci:

- Oficiálně: Úmluvu a vyloučení požadavků legalizace cizích veřejných listin
- Zveřejněna ve sbírce zákonů pod č. 45/1999 Sb.,

Dle Haagské úmluvy se požaduje **jediný formální úkon:**

Opatření ověřované listiny **ověřovací doložkou (apostilou), která nahrazuje u veřejných listin další vyšší ověření**

<http://www.hcch.net>

Postup dle Haagské úmluvy přichází v úvahu za splnění dvou základních podmínek:

1. Dokument je veřejnou listinou ve smyslu Haagské úmluvy o apostilaci
2. Byl vydán na území jednoho ze smluvních států a musí být předložen na území jiného smluvního státu. (princip reciprocity)

Veřejná listina ve smyslu Haagské úmluvy o apostilaci:

Haagská úmluva obsahuje pro své použití v čl. 1 **vlastní definici veřejné listiny**. Definice obsažené v národních právních řádech jsou tak pro její použití irelevantní.

- a) *listiny vydané soudním orgánem státu, včetně listin vydaných státním zástupcem, vyšším soudním úředníkem nebo soudním vykonavatelem*
- b) *listiny vydané správními úřady*
- c) *notářské listiny*
- d) *úřední potvrzení, kterými jsou opatřeny listiny podepsané soukromou osobou, jako je úřední potvrzení o registraci listiny nebo potvrzení toho, že listina byla vydána určitého data, a úřední a notářské potvrzení pravosti podpisu.*

Nevztahuje se na:

- a) **listiny vydané diplomatickými nebo konzulárními zástupci.** Důvodem byla nutnost putování listiny do země akreditace diplomatického či konzulárního úřadu.
- b) **správní listiny týkající se přímo obchodních nebo celních transakcí.** Vyloučeny jsou toliko správní listiny *přímo* související s obchodní transakcí. Proto listiny, které souvisí s obchodní transakcí okrajově, jako např. listiny vydané patentovým úřadem (v ČR Úřad patentového vlastnictví) by do rozsahu Úmluvy samozřejmě spadly
- Úmluva se také nevztahuje na ověřování úředních **překladů** veřejných listin do cizího jazyka.

Apostilní doložka:

Jediný formální úkon nahrazujícím celou řadu dalších vyšších ověření (V souladu s č. 4 Úmluvy)

- **Vydána oprávněným orgánem**
- **Na předepsaném formuláři**
- **Řádně vyplněna**

Účelem tohoto formalismu je co nejvíce usnadnit a zjednodušit mezinárodní oběh veřejných dokumentů.

1. Oprávněný orgán

- Apostilní doložku vystavuje úřad státu, v němž byla veřejná listina **vyhotovena**.
- Každý smluvní stát sám je oprávněn určit, které z jeho úřadů budou oprávněny vydávat apostilní doložky, o svém výběru je pak povinen informovat Ministerstvo zahraničních věcí Nizozemí.
- Česká republika pověřila vydáváním apostilních doložek dva úřady:
 1. **Ministerstvo spravedlnosti** České republiky, mezinárodní odbor - jedná-li se o listiny vydávané justičními orgány, včetně listin vydávaných nebo ověřovaných notáři- a dále
 2. **Ministerstvo zahraničních věcí** České republiky, konzulární odbor – v případech listin, vydávaných orgány státní správy nebo jinými orgány.

2. Předepsaná forma:

- Ačkoli se orgány oprávněné k vydání apostilní doložky stát od státu odlišují, **forma doložky je ve všech případech stejná.**
- Měla by být čtvercového rozměru
- se stranami dlouhými nejméně 9 cm.
- Název doložky "*Apostille (Convention de La Haye du 5 octobre 1961)*" smí být pouze ve francouzském jazyce.
- Standardní údaje i údaje vyplňované úřadem mohou být buď ve francouzském jazyce, anglickém, nebo i v úředním jazyce úřadu vydávajícího apostilní doložku. Přípuštěná je i kombinace zmíněných možností.
- Doložkou může být opatřena přímo samotná veřejná listina, nebo může být obsažena v příloze. Úmluva nepředepisuje, jakým způsobem by měla být doložka obsažená v příloze připojena k listině. Volba nejvhodnějšího prostředku je na úvaze státu.

3. Obsahové požadavky:

APOSTILLE

(Convention de La Haye du 5
octobre 1961)

1. Stát

Tato veřejná listina

2. byla podepsána

3. jehož funkce

4. opatřena razítkem

OVĚŘENO

5. v 6. dne

7. kým

8. čís.

9. kolek 10. podpis a razítko

Řádně vyplněná doložka by měla mimo jiné obsahovat i podpis a otisk úředního razítka osoby, která danou doložku vyhotovila. **Stane-li se však, že apostilní doložka některý z těchto údajů postrádá, není druhý stát automaticky oprávněn odmítnout veřejnou listinu.** Každý úřad určený pro vydávání apostilních doložek je totiž povinen vést **rejstřík nebo kartotéku**, ve kterých budou zaznamenány údaje o vydaných doložkách. Na žádost kterékoliv osoby, která prokáže právní zájem (tedy i státu, kde byla veřejná listina předložena), úřad, jenž vydal doložku, **ověří, zda údaje na doložce odpovídají údajům v rejstříku nebo kartotéce.** Jestliže toto ověření odstraní pochybnosti o pravosti dané doložky, bude se sní nadále zacházet jako s doložkou řádně vyplněnou.

Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky:

- Pro jednu skupinu veřejných listin vyloučených z aplikačního rozsahu Haagské úmluvy
- Zveřejněna ve sbírce zákonů pod č. 287/1998 Sb.,
- Úmluva se dle čl. 2 odst. 1 vztahuje na **listiny vyhotovené diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky** smluvní strany, kteří jednají z úředního pověření a vykonávají své funkce na území kteréhokoliv státu, a které musí být předloženy:
 - (a) na území jiné smluvní strany, nebo
 - (b) diplomatickým zástupcům nebo konzulárním úředníkům jiné smluvní strany, kteří vykonávají své funkce na území státu, který není stranou této Úmluvy.

- Tato Úmluva se vztahuje **na všechny dokumenty vyhotovené diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky**. Konkrétní vyjmenování těchto listin Úmluva vzhledem k jejich rozmanitosti záměrně neuvádí. Může se však stát, že některé z těchto dokumentů nebudou veřejnými listinami dle právních norem jednotlivých smluvních států.
- Ověřováním se totiž pro účely této Úmluvy nerozumí připojení speciální doložky, ale toliko formální akt potvrzující pravost podpisu na listině, oprávněnost osoby listinu podepsat a, jestliže je to třeba, pravost pečeti nebo razítka, jimiž je tato listina opatřena. **Je tedy zrušen jakýkoli požadavek ověřování listin spadajících do aplikačního rozsahu této úmluvy**, což ve svém důsledku znamená, že se dokumenty vydané cizími diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky používají stejným způsobem jako by pocházely od orgánů vlastního státu.
- Zajímavostí je také absolutní **aplikační přednost** této Úmluvy zakotvená v čl. 5.
- <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=063&CM=8&CL=ENG>

Bilaterální smlouvy:

- Smlouvy o právní pomoci věnující se problematice veřejných listin
- Omezený rozsah těchto smluv: **jen na věci občanské a obchodní**. Nikoli správní!!
- Uzavřeny s 27 státy a jejich seznam lze nalézt na webové stránce Ministerstva spravedlnosti ČR
<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=387&d=9064>
- Úprava obsažená v bilaterálních smlouvách má dle čl. 2 ZMPS a čl. 10 Ústavy přednost před ustanoveními ZMPS.

- Tyto smlouvy byly sjednávány individuálně, v různých časových obdobích, jsou i formulace, obsah a rozsah klausulí věnujících se veřejným listinám dosti odlišné.
- I přes odlišnosti se dá říci, že většina bilaterálních smluv obsahuje formulace typu:

„Platnost listin

- (1) Listiny, které vydal nebo ověřil příslušný orgán jedné smluvní strany a které jsou opatřeny otiskem úředního razítka, podpisem oprávněné úřední osoby, se použijí na území druhé smluvní strany bez dalšího ověření. To platí i pro opisy a překlady listin, které ověřil příslušný orgán.*
- (2) Listiny, které se na území jedné smluvní strany považují za veřejné, mají na území druhé smluvní strany důkazní moc veřejných listin.“*

Vykonatelnost veřejné listiny:

- Jednou ze specifických vlastností veřejné listiny
- Vykonatelná je jen taková veřejná listina splňující určité materiální a formální předpoklady.
- Základní úprava vykonatelnosti se řídí ustanoveními o výkonu soudních rozhodnutí
- Tato ustanovení se dle § 274 OSŘ použijí i na celou další skupinu listin (exekučních titulů)

Materiální předpoklady vykonatelnosti:

Obecně:

- **Práva a jim odpovídající povinnosti musí být ve vykonávané listině určeny přesným a nepochybným způsobem.**
- **Přesná individualizace oprávněného a povinného**
- **Přesné vymezení práv a povinností k plnění**
- **Přesný rozsah a obsah plnění.**
- **Jednotlivé zákony mohou stanovovat i další specifické obsahové náležitosti, jako je tomu například u notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, či exekutorského zápisu**

Např: Notářský zápis musí obsahovat dohodu osoby oprávněné ze závazkového vztahu s osobou ze závazkového právního vztahu povinnou, v níž jsou přesně individualizovány oprávněná a povinná osoba a vyznačeny právní důvod plnění, předmět plnění (přesný rozsah a obsah plnění) a doba plnění (přesně a určitě určená doba, do které se povinná osoba zavazuje předmět plnění poskytnout oprávněné osobě). Tento zápis musí dále obsahovat svolení povinné osoby k vykonatelnosti.

Formální předpoklady vykonatelnosti:

- Je potřeba vyjít **z požadavků jednotlivých zákonů** kladených na formální stránku příslušné veřejné listiny. V případě sepisování notářských zápisů o právních úkonech jsou formální náležitosti vymezeny v § 63 notářského řádu. Obdobné ustanovení obsahuje v § 79 i exekutorský řád, či § 67 an. Správního řádu.

Notářský zápis musí (formálně) obsahovat:

- a) místo, den, měsíc a rok úkonu,
- b) jméno a příjmení notáře a jeho sídlo,
- c) jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo, není-li, datum narození účastníků a jejich zástupců, svědků, důvěrníků a tlumočnicků,
- d) prohlášení účastníků, že jsou způsobilí k právním úkonům,
- e) údaj, jak byla ověřena totožnost účastníků, svědků, důvěrníků a tlumočnicků,
- f) obsah úkonu,
- g) údaj o tom, že byl zápis po přečtení účastníky schválen,
- h) podpisy účastníků nebo jejich zástupců, svědků, důvěrníků a tlumočnicků,
- i) otisk úředního razítka notáře a jeho podpis.

Uznání a výkon veřejné listiny:

- Jelikož je veřejná listina nadána veřejnou mocí určitého státu, je bez dalšího vykonatelná pouze na území tohoto státu.
- Není-li upraveno mezinárodními smlouvami, je nutné postupovat dle **ZMPS, § 63 an.**
- Úprava v **bilaterálních smlouvách** (Francie, Uzbekistán)
- Dle **norem Evropského společenství**

Dle ustanovení ZMPS:

1. Rozhodnutí ve věcech majetkových: K uznání docházelo bez zvláštního řízení pouhým přihlédnutím, jako by se jednalo o rozhodnutí tuzemské, § 65 ZMPS
2. Rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení rodičovství, pokud alespoň jeden z účastníků byl český občan: uznávala se ve zvláštním řízení konaném před Nejvyšším soudem

V rámci Evropského společenství:

- **Nařízení Rady (ES) č. 44/2001** z 22.prosince 2000 o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních
- **Nařízení (ES) č.805/2004** Evropského parlamentu a Rady z 21.dubna 2004 zakládající Evropský exekuční titul pro nesporné nároky
- **Nařízení Rady 2201/2003 ES** z 27.listopadu 2003 týkající se soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti, kterým se ruší Nařízení (ES) č. 1347/2000
- **Podstatné je, že veřejná listina musí být vydána po dni účinnosti daných nařízení (tedy v ČR po 1. 5. 2004 u nařízení 44/2001 ES, 21. 1. 2005 u nařízení 805/2004 ES, a 1. 3. 2005 u nařízení 2201/2003 ES.**

Uznání a výkon rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních:

- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001

Vztahuje se na

1. soudní rozhodnutí,
- 2. veřejné listiny**
3. soudní smíry

které spadají do jeho rozsahu dle čl. 1 (věci občanské a obchodní).

Veřejná listina ve smyslu nařízení:

- Týká se věcí **občanských a obchodních**
- Byla formálně **vyhotovena nebo registrována** jako veřejná listina
- Je dle práva státu vystavení **vykonatelnou**
- Získala potřebné **ověření**

- Za veřejné listiny ve smyslu čl. 57 odstavce 1 tohoto nařízení se rovněž pokládají dohody o placení výživného, uzavřené před správními orgány nebo jimi ověřené.

Dle českého práva by tedy u úvahu přicházely notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti.

Nařízení se nevztahuje zejména na veřejné listiny týkající se problematiky:

- daňové, celní a správní
- věcí osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi a dědění, včetně dědění ze závěti;
- konkursů, vyrovnání a podobných řízení;
- sociálního zabezpečení;
- rozhodčích řízení.

Uznání a výkon veřejných listin dle 44/2001 ES:

- **!!Otázka uznání je u veřejných listin řešena odlišně od rozsudků!!**
- Dle čl. 57 odst. 3 nařízení „vydá Příslušný orgán členského státu, ve kterém byla veřejná listina vypracována, na návrh kterékoli zúčastněné strany **osvědčení**
- Osvědčení je vydáno **státním orgánem**
- **Standardního formuláře** uvedeného v příloze VI tohoto nařízení“.
- Osvědčení se vztahuje dle komentářů **nejen na pravost podpisu osoby, která danou listinu vystavila, ale také na správnost obsahu listiny**. Dá se předpokládat, že tento orgán potvrdí také vykonatelnost listiny.
- Tedy podobně jako u Haagské úmluvy o apostilaci. Na rozdíl od Haagské úmluvy je však rozsah osvědčení podstatně širší, neboť zahrnuje i správnost obsahu veřejné listiny.
- Následuje prohlášení vykonatelnosti dle čl. 38 an. nařízení a výkon veřejné listiny dle národních norem státu, kde je o výkon žádáno.
- **Důvody pro odmítnutí** prohlášení vykonatelnosti jsou odlišné od rozsudků – je zde jen jeden jediný a tím je **zjevný rozpor s veřejným pořádkem státu, kde je uznání a výkon žádáno**.

Uznání a výkon rozhodnutí v případě nesporných nároků dle 805/2004 ES:

- Tímto nařízením byl zaveden **tzv. evropský exekuční titul pro nesporné nároky**.
- Soudní rozhodnutí, **úřední listiny** a soudní smíry,
- které byly ve státě původu **potvrzeny jako evropský exekuční titul** jsou na rozdíl od postupu nařízení Brusel I.
- **vykonatelné bez jakýchkoli dalších formalit, tedy bez nutnosti absolvovat řízení o uznání a o prohlášení vykonatelnosti.**
- Vzhledem k důsledkům potvrzení listiny jako EET je nutno, aby v řízení vedoucím k vydání rozhodnutí by měly být stanoveny **minimální normy**, aby bylo zajištěno, že dlužník bude o soudním řízení vedeném proti němu, o nutnosti své aktivní účasti v řízení, pokud chce popřít nárok, a o důsledcích své neúčasti informován včas a takovým způsobem, aby si mohl zajistit obhajobu.

„Úřední listinou“ ve smyslu tohoto nařízení je:

- a) dokument, který byl **formálně vyhotoven nebo registrován** jako úřední listina a jehož **ověření**
 - i) souvisí s podpisem a obsahem listiny a
 - ii) provedl je orgán veřejné moci či jiný orgán zmocněný pro tento účel členským státem původu, nebo
 - b) ujednání o vyživovací povinnosti uzavřené se správními orgány nebo jimi ověřené.
-
- V podstatě se dá říci, že pojem „úřední listina“ dle tohoto nařízení je shodný s pojem „veřejná listina“ dle Bruselského nařízení. Jen použit název je bohužel jiný. Zatímco v ostatních jazycích se používá shodný pojem jak v nařízení o EET tak i v Bruselském nařízení, české znění je velice nekoncepční a díky neexistenci tohoto pojmu v českém právním řádu i dost matoucí.

Výkon „úřední listiny“ dle 805/2004 ES

Neprohlašuje se vykonatelnost ale automaticky se přistupuje k výkonu !!!!!!!

- **Je-li dokument úřední listinou ve smyslu nařízení**
 - **Týká-li se nesporného nároku ve smyslu čl. 4 odst. 2 a**
 - **Je-li v jednom členském státě vykonatelná a**
 - **Byla-li potvrzena jako EET:**
-
- Výkon stejně jako v předchozím případě probíhá na základě právních norem státu, kde je o výkon žádáno.
 - Potvrzení vydá na žádost určený orgánu státu původu. Nesmíme se zde nechat zmást evidentně chybným překladem tohoto ustanovení, které říká, že „listina je na žádost orgánu určeného členským státem původu potvrzena“. Z jiných jazykových znění totiž tento překlad v žádném případě nevyplývá. Úřední (veřejná) listina, která byla potvrzena jako evropský exekuční titul v členském státě původu, se vykoná v ostatních členských státech, aniž je zapotřebí prohlášení o vykonatelnosti a aniž je možné proti jeho vykonatelnosti podat odpor.